

- спрямованість особистості, її здатності;
- сенс діяльності, який забезпечує зародження і формування соціальних очікувань особистості;
- наявність складових процесу очікувань;
- наявність когнітивної, емоційної, поведінкової готовності особистості;
- достатня регуляція цілеспрямованості особистості;
- контроль конструювання майбутнього;
- соціально - психологічна реальність особистості.

Тож ми можемо зробити висновок, що формування моделі очікувано-го майбутнього є важливим моментом вмотивованості реалізації освітнього процесу і зі сторони викладача і зі сторони студента, здатності до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного, формування вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави.

Р.М. Ключник,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри політології та міжнародних відносин,

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Глобальне поширення англійської мови вже ні в кого не викликає сумнівів щодо необхідності її глибокого вивчення. Вітчизняна система вищої освіти модернізується, орієнтуючись на західні стандарти, при цьому англійська мова набуває дедалі більшого поширення. У Законі України «Про вищу освіту» (стаття 48) йдеться: «З метою створення умов для міжнародної академічної мобільності заклад вищої освіти має право прийняти рішення про викладання однієї чи кількох дисциплін англійською та/або іншими іноземними мовами, забезпечивши при цьому знання здобувачами вищої освіти відповідної дисципліни державною мовою» [1].

Вивчаючи іноземну мову, студент відкриває для себе не лише нові слова та вирази; новим і незнайомим є культурний простір, елементом якого є мовленнєвий етикет. У поле зору багатьох дослідників потрапляють так звані стійкі формули мовленнєвого спілкування (одиниці мовленнєвого етикету) у різноманітних ситуаціях (привітання, прощання, вибачення, прохання тощо). Мовленнєвий етикет як важливий та цікавий феномен досліджується різними лінгвістичними дисциплінами. На нього

звертають свою увагу культура мови, стилістика, соціолінгвістика. У комунікативній взаємодії вони призначені для впливу на співрозмовників, що пов'язано з прагненням того, хто говорить, продемонструвати своє доброзичливе ставлення до слухачів, повагу до них, підтримати міжособистісне спілкування.

На таке поширене привітання, як *How are you?*, англійці завжди відповідають оптимістично: *I'm fine / I'm great / I'm very well* тощо, навіть якщо це не відповідає дійсності. З одного боку, це можна пояснити тим, що англійці намагаються показати себе оптимістами і не давати приводу для співчуття, а з іншого – створює певну комунікативну перешкоду (*hedge*), яка тримає співрозмовників на певній дистанції та не дозволяє проникнути в особистий простір.

Достатньо поширеною формою вираження питального мовного акту є розділове питання, яке структурно складається з двох частин, де в першій подається думка мовця про деяке положення справ, а в другій – апеляція до слухача, яка закликає його виявити своє відношення до міркування, яке було висловлене у першій частині. Зазначимо, що під час використання таких питань важливу роль відіграє тон мовця, наприклад, *You know that I'm right, don't you?* [3, с. 62-63].

Ефективним способом реалізації принципу ввічливості виступає також передача комунікативного наміру у вигляді прохання його здійснити. Структурно таке прохання можна передати за допомогою окремого висловлювання, частини висловлювання та навіть складного речення.

Звичайне розповідне речення виглядатиме не так різко, якщо його подати в питальній формі; можна порівняти: *It would be better for you to go. Wouldn't it be better for you to go?* Студентам варто пам'ятати, що при виборі питальної форми, доречної в певному комунікативному контексті, необхідно враховувати прагматичний потенціал різних типів питальних висловлювань. Так, англійські модальні дієслова *would, could, might* також пом'якшують питання, прохання та припущення. Питання з *Shall I/we* використовуються для того, щоб ввічливо запитати про вказівки та прийняті рішення, запропонувати допомогу, припустити що-небудь, наприклад: *What shall I do to help you?*

У ввічливих питаннях, проханнях та навіть наказах часто використовуються формули: *Will you...?, Would like... (+ infinitive)?, If you would like...?, Would you mind...?, Do you mind...?* За допомогою майбутнього часу в англійській мові можна коректно дізнатися про плани інших людей [4, с. 12-14].

Британці часто розпочинають ввічливу розмову питаннями про погоду. Для українців це не є таким розповсюдженим. Натомість, для української мови типовим є використання інтонації для підкреслення ввічливості та коректності. У мовленнєвому етикеті носіїв різних мов система координат міжособистісної комунікації організована однаково. Норми етикету набувають єднального (коор-

динувального) характеру, який розкриває плюралізм правил етикету і засобів їх вираження у різних народів, зумовлених особливими умовами їхнього історичного розвитку, культурних традицій, віросповідань [5, с. 140].

Заслугує на увагу дослідження японських науковців, які у 1985 р. порівняли способи вираження ввічливості, які використовують носії англійської мови, з тими, які запропонували японські студенти. *Would you come to a party at seven next Friday?* (такий варіант запропонували японці). Для порівняння автори наводять британський варіант: *I'm having a dinner party next Friday. I wonder if you would like to come if you have time* [6, с. 4]. Використовуючи етикетні формули прохання на зразок *«I ask to give...»* («прошу надати...»), *«I ask you to inform...»* («прошу повідомити...»), *«I ask you to consider...»* («прошу вважати...»), *«I ask you to pay attention...»* («прошу взяти до уваги»), *«I ask to fulfill...»* («прошу виконати») тощо, мовці дають обов'язкові для виконання розпорядження, тобто накази [7, с. 192].

Отже, студенти, які опановують англійську мову, повинні знайомитися не лише з граматиною, а й з нормами поведінки, від знання яких залежить доречність використання тієї чи іншої лексики. Переклад питань та прохань не варто робити дослівним, оскільки в англійській мові, зокрема, існують модальні дієслова, покликані, серед іншого, пом'якшити форму, зберігши при цьому зміст. У такий спосіб може бути забезпечена підготовка конкурентоздатного фахівця для ринку праці, який володітиме не лише мовними, а й лінгвокультурними компетентностями.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Герцовська Н.О. Англійський мовленнєвий етикет: комунікативно-прагматичний аспект / Н.О. Герцовська, К.А. Беца // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Філологічна. – 2013. – Вип. 37. – С. 85-86.
3. Малюга Е. Н. Функционально-прагматические аспекты английских вопросительных предложений / Е. Н. Малюга. – М.: Макс Пресс, 2001. – 294 с.
4. Левицкая Т. Почему нужны грамматические трансформации при переводе? / Т. Левицкая, А. Фитерман // Тетради переводчика. – М., 1971. – Вып. 8. – С. 12-22.
5. Шутова М.О. Мовленнєвий етикет як система координат у міжособистісній і міжкультурній комунікації / М.О. Шутова // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. – 2013. – Том 16. № 1. – С. 134-141.
6. Fukushima S. Politeness in English / S. Fukushima, Y. Iwata // JALT Journal. – 1985. – Volume 7, no. 1. – P. 1-14.
7. Делик І.С. Семантико-лексичні та граматичні особливості англійського мовленнєвого етикету / І.С. Делик // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – 2016. – Випуск 10. – С. 189-194.